

Bestede kinderen

Het thema van de bestede kinderen is 1 keer aan bod gekomen in de tentoonstellingen die georganiseerd werden door Archief OCMW Gent (nu Archief Gent).

2016 – Elk kind telt: over de geschiedenis van de gevonden, verlaten, verweesde en bestede kinderen in Gent

De vondelingen en verlaten kinderen werden uitbesteed bij gezinnen op het platteland. Ze werden ondergebracht bij een voedster die hiervoor een vergoeding en kledij voor het kind ontving. Dit tot de leeftijd van 12-14 jaar, omdat er dan verwacht werd dat de kinderen in hun eigen onderhoud konden voorzien.

Aantal registraties: 6.567

Aantal unieke bestede kinderen: 5.321

Aantal registers: 19

Periode: 1735-1920

Onderstaande teksten zijn een neerslag van wat er in deze tentoonstelling is voorgesteld aan het publiek.

2016 – Elk kind telt

- Ouders onbekend (vondelingen) of bekend (verlaten kinderen)
- Geplaatst door de Commissie van Burgerlijke Godshuizen
- Verschillende leeftijden, max. 12-14 jaar
- Uitbesteding op het platteland bij pleeggezinnen

Wie waren die pleegouders?

Dit is slechts voor een klein aantal bestede kinderen te achterhalen.

- Van deze kleine groep was de meerderheid van de mannen: boer, wever, dagloner, werkman, kleermaker, timmerman of winkelier.
- De vrouwen waren dan vooral spinster, maakster of boerin.

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

- De grootste groep was tewerkgesteld in de textielsector, deze behoorde tot de lagere midden-klasse.
- Een tweede categorie werkte in de landbouw. De meesten waren keuterboeren die met de vergoeding het pachtgeld van hun stukje land betaalden.
- Een derde categorie waren de arbeiders en een kleiner aantal was tewerkgesteld in de ambachten- en de dienstensector.
- Het waren dus vooral de armere gezinnen die zich aanboden, de vergoeding en de extra werkkraft speelden hierin een belangrijke rol.

Waar werden de kinderen uitbesteed?

- In het begin van de 19e eeuw konden de meeste kinderen ondergebracht worden bij pleeggezinnen in de onmiddellijke omgeving van Gent: Merelbeke, Melle, Oosterzele, Scheldewindeke, Wetteren, Massemen, Serskamp, Drongen, Heusden, Destelbergen, St-Denijs-Westrem, Zwijnaarde, Lochristi, Zaffelare.
- Later werd dit uitgebreid naar Zomergem, Deinze, Zelzate, Lokeren, Oudenaarde en Eeklo, maar er werden ook kinderen in West-Vlaanderen ondergebracht.

De verdere locaties brachten een aantal problemen met zich mee:

- enerzijds werd de controle minimaal door de grote afstand
- anderzijds moesten de kinderen verder vervoerd worden wat een groter sterfterisico inhield.

Bepaalde gemeentes bleken gespecialiseerd in het opnemen van uitbestede kinderen.

- Sommige gemeentes hadden goede banden met de Commissie. Als men wist dat de controletaak door de gemeente ter harte werd genomen, dan werd deze gemeente bevoordeeld.
- Ook de contacten met de voedsters waren zeer belangrijk. Vaak ontstond er een netwerk waarbij families en burens de kinderen opnamen.

Vergoeding

De onderhoudskosten van de verlaten kinderen omvatten: een geldelijke premie, administratiekosten en kledij, waaronder kledij speciaal voor de eerste communie.

- Ze kregen de vergoeding tot 12 jaar (later 14 jaar)
- De vergoeding verminderde naarmate het kind ouder werd
- Voor gebrekkige kinderen was er een extra vergoeding

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

- Voor kinderen die naar school gingen was er een extra vergoeding
- De premies werden per trimester betaald
- Daarnaast kregen ze ook elk jaar een kledingpakket voor de kinderen, hetgeen ze bij elke inspectie moesten tonen

Uitbetalingen 1801-1830

- 0-1 jaar: 87fr/jaar
- 1-2 jaar: 75fr/jaar
- 3-4 jaar: 66fr/jaar
- 4-7 jaar: 48fr/jaar
- 7-10 jaar: 36fr/jaar
- 11-12 jaar: 24fr/jaar

Uitbetalingen 1830-1860

- 0-1 jaar: 78fr/jaar
- 1-2 jaar: 64fr/jaar
- 2-6 jaar: 49fr/jaar

- 6-10 jaar: 36fr/jaar
- 10-14 jaar: 22fr/jaar

Uitbetalingen vanaf 1860

- 0-2 jaar: 0,30fr/dag
- 2-6 jaar: 0,14fr/dag
- 6-10 jaar: 0,10fr/dag

10-14 jaar: 0,07fr/dag

Kledij voor de bestede kinderen

-1 jaar

- 1 katoenen muts
- 3 kindermutsjes
- 3 hemdekens
- 1 mouwvest
- 3 windsels
- 2 luiers
- 1 deken

Van 1 tot 5 jaar

- 1 katoenen muts
- 2 hemdekens
- 1 doek
- 1 paar kousen
- 2 paar schoenen (vanaf 2 jaar ook klompen en pantoffels)

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

- 1 mouwvest

Van 6 tot 12 jaar

Jongens

- 1 muts 'de drap rond'
- 2 hemdekens
- 1 vest met mouwen
- 1 linnen broek
- 1 paar schoenen/klompen/pantoffels

Meisjes

- 2 mutsen
- 2 hemdekens
- 1 doek en 1 schort
- 1 jacquet
- 1 japon
- 1 paar schoenen/klompen/pantoffels

Vaak gaven ze de kleren aan hun eigen kinderen en de bestede kinderen kregen afdankertjes. Om dit tegen te gaan moesten de voedsters de kledij op elk moment kunnen tonen en moesten ze deze ook goed onderhouden.

Onderwijs

Scholing was zeer miniem:

- Het werd de pleegouders opgedrongen, want zij zagen het kind eerder als knechtje voor alle werk.
- De meester was meestal niet pedagogisch geschoold.
- De Kerk legde meer de nadruk op de catechese dan op de intellectuele vorming. Verschillende personen stonden in voor het onderwijs. Uniformiteit of algemene reglementeringen waren begin 19e eeuw nog bijna onbestaand.
- Vooral bij de armere bevolking bleef analfabetisme courant. In het algemeen was voor meisjes onderwijs nog minder evident dan voor jongens. Zij moesten het huishouden doen.
- Onderwijs was voor de meeste bestede kinderen een ongekennde luxe. En degenen die wel naar school gingen, waren heel onregelmatig aanwezig.

Pleegouders waren volgens het decreet van 19 januari 1811 verplicht om de kinderen naar school te sturen. Ter controle moesten ze elke 3 maanden een certificaat, ingevuld door de leerkracht, voorleggen om een vergoeding te krijgen.

Emancipatie

- Normaal gezien bleven bestede kinderen tot 12-14 jaar bij het pleeggezin en kreeg deze een vergoeding van de Commissie.
- Op 12/14 jaar werd het kind bekwaam geacht in zijn of haar eigen onderhoud te voorzien. Sommigen konden in dienst blijven bij hun pleegouders, anderen werden geplaatst bij landbouwers, handwerkslieden of ambachtslieden.
- Indien de ouders hun kind later kwamen ophalen, moesten ze de onderhoudskosten die het kind genoten had, terugbetalen. Afhankelijk van hun bestaansmiddelen werden de meeste kinderen kosteloos teruggegeven.

Emancipatie of zelfstandig worden

- emancipatie gebeurde bij meerderjarigheid (25 jaar)
- tot dan liep de voogdij van de Commissie (in theorie)
- de voogdij kon vroeger stoppen door huwelijk of militaire dienst
- men werd volwassen geacht op deze leeftijd

De emancipatie voor jongens was vaak moeilijker dan deze voor meisjes. De status van de man bepaalde deze van het koppel. Dus een meisje kon trouwen met een man met een hogere status en deze dan overnemen, maar voor jongens kon dit niet.

Overlijden

- Globaal genomen werd minimum 70% van de vondelingen en 46% van de verlaten kinderen geen 12 jaar.
- Het sterftecijfer van de verlaten kinderen lag lager dan dat van de vondelingen omdat deze kinderen vaak ouder waren bij opname (meer sterfte tijdens de eerste levensmaanden).
- De ziekten waaraan de kinderen leden waren heel gevarieerd: buikloop, syfilis, geelzucht, stuipen, spruw, mond- en klauwzeer, tbc, mazelen, koudvuur, pokken, roodvonk...
- De overlevingskansen van het kind werden direct bepaald door de gezondheid bij opname en hun verzorging, behandeling en voeding door de voedsters. De kritieke fase bleef voor kinderen: de eerste weken, de periode van het spenen en de eerste levensjaren met de kinderziekten. In elk geval bleven de sterftecijfers van kinderen eind 18e eeuw - begin 19e eeuw zeer hoog. 25% à 30% van de baby's stierf voor hun eerste levensjaar. In deze periode stond men op het vlak van geneeskunde en vooral de kindergeneeskunde nog nergens.

Teruggave

- Was het kind beter af bij zijn biologische ouders of in het pleeggezin? De kans was groot dat het kind terugkeerde naar de armzalige toestand van voorheen.
 - Anderzijds betekende niet-teruggave van het kind dat de kosten voor het onderhoud bleven doorlopen.
 - De Commissie, die optrad als wettelijke voogd, moest een weloverwogen beslissing hierin nemen.
 - Het terugvragen van een kind diende schriftelijk te gebeuren. Dit schrijven diende de omstandigheden van het kind te vermelden: eventuele speciale kenmerken of merktekens, de leeftijd, het geslacht, tijd van verlaten...
-
- Indien een kind werd teruggegeven gebeurde dit bij 1/3 binnen een maand en bij 1/2 binnen een jaar. De gemiddeld leeftijd van het kind bij teruggave was 3 jaar en 5 maanden.
 - Vele ouders zagen dit vooral als een tijdelijke oplossing. Ze waren genoodzaakt uit armoede hun kind te verlaten, maar trachtten het zo snel als mogelijk terug te halen.

Verbeteringsgesticht

- Een overplaatsing naar een verbeteringsgesticht gebeurde steeds na een mislukte gezinsplaatsing en werd beslist door de Commissie na advies van de inspecteur.
- De betrokken kinderen werden beschreven als onhandelbaar en gedragsgestoord.
- Er kan gesteld worden dat een overplaatsing naar een verbeteringsgesticht gehanteerd werd als laatste maatregel, die pas genomen werd nadat het kind onsuccesvol van gezin naar gezin verplaatst was.
- Deze overplaatsing fungeerde als een eerder repressieve maatregel en werd vaak omschreven in termen van 'het uitzetten van een straf'.
- Een aantal verbeteringsgestichten die in onze archieven voorkomen zijn deze van Ruislede, Beernem en Merksplas.

Weggelopen en marine/leger

Weggelopen

- Een slechte behandeling door de pleegouders, armoede bij het pleeggezin, ruzies, verlokking, delinquent gedrag van het kind... zijn een paar van de vele redenen waarom kinderen wegliepen.
- Vreemd genoeg werd in alle documenten van deze tijd dit aangeduid als een eindfase. Dit wil ook zeggen dat men vervolgens

Archief Gent
Dulle-Grietlaan 12, 9050 Gentbrugge
09 266 57 34
archieff@stad.gent

niet meer wist waar de kinderen waren en hen dus ook niet meer onderhielden.

Marine en leger

- Het decreet van 1811 in Frankrijk waarmee een systeem voor de behandeling van te vondeling gelegde kinderen werd ingevoerd, stelde mannelijke kinderen vanaf 12 jaar ter beschikking van de marine en het leger.
- Vondelingen hadden geen familiebanden, verklaarde een Franse publicist, en ze konden daarom worden opgeleid om dood en gevaar met onverschilligheid tegemoet te treden.